

I Konferencja *Postępy Neuropsychiatrii i Neuropsychologii*

Poznań, 30 listopada–1 grudnia 2006 r.

Janusz Rybakowski

Pismo *Neuropsychiatria i Neuropsychologia* zadebiutowało podczas pierwszej konferencji *Postępy Neuropsychiatrii i Neuropsychologii*, która odbyła się w dniach 30 listopada–1 grudnia 2006 r. w Poznaniu. Tematyka konferencji odzwierciedlała ideę, jaka przyświecała powołaniu czasopisma, a mianowicie integracji dyscyplin, takich jak psychiatria, psychologia, neurologia na bazie współczesnej wiedzy z zakresu *neuroscience* (termin ten tłumaczony jest czasem na język polski jako neurobiologia, neuronauka lub neuropsychiatria). Powyższa problematyka obejmuje m.in. najnowsze osiągnięcia w zakresie neuroobrazowania mózgu, genetyki molekularnej oraz mózgowych procesów poznawczych i emocjonalnych w stanie zdrowia oraz w chorobach psychicznych i neurologicznych, jak również neurobiologiczne mechanizmy leczenia farmakologicznego, interwencji zabiegowych oraz psychoterapii.

Konferencja zorganizowana została przez Klinikę Psychiatrii Dorosłych Akademii Medycznej w Poznaniu, z której wywodzi się redaktor naczelny pisma, Zakład Neuropsychologii Klinicznej UMK *Collegium Medicum* w Bydgoszczy, którego kierownik (prof. Borkowska) jest redaktorem części neuropsychologicznej, Sekcją Psychofarmakologii Polskiego Towarzystwa Psychiatricznego oraz wydawcą pisma *Neuropsychiatria i Neuropsychologia*, Wydawnictwo Termedia. Wykładowcami konferencji byli w większości członkowie komitetu redakcyjnego pisma. Wykłady podzielone zostały na 4 odrębne sesje – neuroobrazową, neuropsychologiczną, kliniczną oraz farmakologiczną.

Sesję neuroobrazową rozpoczynał wykład inauguracyjny, zatytułowany *Neuroimaging of cognitive dysfunctions in schizophrenia, Alzheimer's Disease and Parkinson's Disease*, który wygłosił prof. Tonmoy Sharma, były wykładowca Institute of Psychiatry w Londynie. Prof. Sharma jest członkiem komitetu redakcyjnego *Neuropsychiatrii i Neuropsychologii* i znanym autorytetem w zakresie badań neuroobrazowo-kognitywnych w schizofrenii. Jego badania pozwoliły na lepsze poznanie czynności proce-

sów mózgowych mierzonych metodą czynnościowego rezonansu magnetycznego w trakcie zadań neuropsychologicznych i neurofizjologicznych. W 1999 r. badacze z Instytutu Psychiatrii w Londynie pod jego przewodnictwem opublikowali pracę, w której po raz pierwszy udowodniono istotne zwiększenie aktywności kory przedczołowej u chorych na schizofrenię po zmianie leczenia z leku neuroleptycznego I generacji (haloperidolu) na lek II generacji (risperidon) (*Proc Natl Acad Sci USA* 1999; 96: 13432). Na konferencji prof. Sharma w wykładzie, oprócz rezultatów swych badań nad schizofrenią, przedstawił również wyniki prac neuroobrazowych w chorobie Parkinsona i chorobie Alzheimerera.

Od kilku lat prof. Sharma jest jednym z dyrektorów *The Cognition Group*, która to instytucja zajmuje się organizacją i prowadzeniem badań psychofarmakologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem oceny funkcji poznawczych. Jednym z instrumentów takiej oceny jest Cogtest, zestaw laboratoryjny do badania procesów kognitywnych, którego polska wersja została już zaadaptowana przez prof. Borkowską. Główna siedziba *The Cognition Group* mieści się w USA, w miejscowości Newark, w stanie Delaware. Główna europejska filia tej instytucji znajduje się w Londynie, natomiast obecnie powstaje pierwszy oddział *The Cognition Group* w Europie Wschodniej, zlokalizowany w Bydgoszczy.

Tematem kolejnego wykładu, który wygłosił prof. Marek Harat, również członek komitetu redakcyjnego *Neuropsychiatrii i Neuropsychologii*, była głęboka stymulacja mózgu jako metoda leczenia w neurologii i psychiatrii. Prof. Harat jest kierownikiem Kliniki Neurochirurgii i Chirurgii Głowy, znajdującej się w Wojskowym Szpitalu Klinicznym w Bydgoszczy i wybitnym przedstawicielem neurochirurgów specjalizujących się w zabiegach stereotaktycznych. Wykonał m.in. kilkaset operacji stereotaktycznych o charakterze głębokiej stymulacji mózgu u pacjentów z chorobą Parkinsona, po których nastąpiło radykalne zmniejszenie nasilenia objawów

chorobowych. W roku 2001 prof. Harat po raz pierwszy w Polsce dokonał operacji obustronnej cingulotomii u pacjenta z ekstremalnie nasilonym zespołem natręctw. Od tej pory operację taką wykonał u 5 dalszych chorych, u 3 z nich nastąpiła istotna poprawa w zakresie obsesji i kompulsji. W bieżącym numerze opublikowano artykuł poglądowy prof. Harata i jego współpracownika dr. Marcina Rudasia, dotyczący operacji psychochirurgicznych u pacjentów z zaburzeniami psychicznymi.

Kolejny członek komitetu redakcyjnego pisma, dr hab. med. Jan Jaracz z Kliniki Psychiatrii Dorosłych w Poznaniu, zapoznał zebranych ze współczesnym stanem badań w zakresie obrazowania mózgu w zespołach depresyjnych i lekowych. Tematem rozprawy habilitacyjnej doc. Jaracza było obrazowanie mózgu metodą SPECT u chorych na depresję w trakcie wykonywania zadania kognitywnego. Artykuł na ten temat znajduje się w tym numerze pisma.

Pierwszy wykład w sesji neuropsychologicznej dotyczył współdziałania półkul mózgowych w procesach neuroplastyczności. Przedstawiła go prof. Małgorzata Kossut z Zakładu Neurobiologii Molekularnej i Komórkowej Instytutu im. Nenckiego, pełniąca obecnie funkcję przewodniczącej Komitetu Neurobiologii Polskiej Akademii Nauk. Dotychczasowe wyniki badań wskazują na istotny wpływ uszkodzenia jednej półkuli mózgu na procesy neuroplastyczności neuronalnej zachodzące w półkuli przeciwnej. Przebyte udaru mózgu może powodować zwiększoną aktywację homotopowych obszarów kory drugiej półkuli i sprzyjać procesom neuroplastyczności. W niektórych badaniach eksperymentalnych wykazano natomiast zmniejszoną neuroplastyczność w półkuli przeciwległej do uszkodzenia. Problem jest niezwykle istotny dla procesu rehabilitacji poudarowej, co znalazło odzwierciedlenie w dyskusji. Pełna wersja referatu ukazała się w pierwszym numerze pisma.

Prof. Alina Borkowska przedstawiła podsumowanie współczesnej wiedzy na temat neurobiologii i neuropsychologii pamięci operacyjnej. Pamięć operacyjna (*working memory*) odgrywa ogromną rolę w organizacji funkcji poznawczych, procesach plastyczności oraz procesach adaptacyjnych. Sprawność pamięci operacyjnej związana jest głównie z czynnością grzbietowo-bocznych części kory przedczołowej oraz z aktywnością układu dopaminergicznego, glutaminergicznego i czynnika neurotrofowego pochodzenia mózgowego (BDNF). Zaburzenia pamięci operacyjnej traktuje się obecnie jako neurokognitywny endofenotyp predyspozycji

do zachorowania na schizofrenię. Artykuł na temat pamięci operacyjnej został opublikowany w pierwszym numerze pisma.

Sesję neuropsychologiczną zamykał wykład prof. Jerzego Vetulaniego *Nowe badania neurobiologiczne nad możliwością poprawy pamięci*. Prof. Vetulani, członek komitetu redakcyjnego pisma, jest prawdopodobnie najwybitniejszym polskim psychofarmakologiem. W połowie lat 70. wspólnie z prof. Fridolinem Sulserem z uniwersytetu w Nashville opisał zjawisko adaptacji układu noradrenergicznego mózgu pod wpływem leków przeciwdepresyjnych, stanowiące próbę wyjaśnienia mechanizmu terapeutycznego tych leków, poprzedzające o wiele lat koncepcje neuroplastyczności w odniesieniu do farmakoterapii depresji. W 1993 r. ukazało się pierwsze wydanie jego bestsellerowej książki *Jak usprawnić pamięć*. Na konferencji prof. Vetulani, z właściwą sobie dynamiką i ekspresją, przedstawił wyniki najnowszych badań nad molekularnymi mechanizmami pamięci.

Drugi dzień konferencji otwierała sesja kliniczna. Pierwszym mówcą był prof. Jerzy Landowski, kierownik Kliniki Chorób Psychiczych i Zaburzeń Nerwicowych AM w Gdańsku, również członek komitetu redakcyjnego *Neuropsychiatrii i Neuropsychologii*. Prof. Landowski zapoznał uczestników z aktualnymi informacjami dotyczącymi neurobiologii reakcji stresowej. Poruszył on takie zagadnienia, jak rola osi podwzgórzowo-przysadkowo-nadnerczowej oraz układu noradrenergicznego w regulacji stresu. Nawiązał również do najnowszych danych co do znaczenia kory przedczołowej i hipokampa w rozpoznawaniu stresora i monitorowaniu przebiegu stresu. Pełna wersja artykułu na ten temat znajduje się w bieżącym numerze pisma.

Prof. Maria Barcikowska, członek komitetu redakcyjnego pisma, wybitny specjalista z zakresu patogenezy i kliniki choroby Alzheimera, przedstawiła możliwości bardzo wczesnego rozpoznania choroby Alzheimera na podstawie badań neuroobrazowych, neurobiologicznych i neuropsychologicznych. Po jej wykładzie, który spotkał się z dużym zainteresowaniem, dyskutowano nad klinicznymi konsekwencjami i implikacjami terapeutycznymi, dotyczącymi przedklinicznego rozpoznawania początków otępienia.

Prof. Andrzej Rajewski, członek komitetu redakcyjnego, kierownik Kliniki Psychiatrii Dzieci i Młodzieży UM w Poznaniu, zaprezentował referat pt. *Deficyt uwagi z nadruchliwością (ADHD) a choroba afektywna dwubiegunowa u dzieci i młodzieży*. Zainteresowanie obiema wy-

mienionymi jednostkami chorobowymi w ostatnich latach niepomiaralnie wzrosło. Okazuje się, że część objawów klinicznych obu chorób wykazuje istotne podobieństwa, co stanowi wielkie wyzwanie dla psychiatrii dziecięcej zarówno w kontekście diagnostycznym, jak i terapeutycznym.

W zastępstwie kolejnego członka komitetu redakcyjnego pisma, prof. Wojciecha Kozubskiego, dr med. Sławomir Michalak z Kliniki Neurologii UM w Poznaniu mówił o psychologicznych i psychiatrycznych aspektach bólów głowy.

W sesji farmakologicznej pierwszy referat wygłosił prof. Marek Jarema, członek komitetu redakcyjnego pisma, kierownik III Kliniki Psychiatrycznej Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, obecny konsultant krajowy z zakresu psychiatrii. W jego wykładzie usłyszeliśmy praktyczne wskazówki, dotyczące zastosowania leków neuroleptycznych I i II generacji w różnych schorzeniach psychiatrycznych i neurologicznych.

Prof. Janusz Rybakowski, kierownik Kliniki Psychiatrii Dorosłych UM w Poznaniu, omówił mechanizmy neuroprotekcynowego działania leków przeciwdepresyjnych i normotymicznych. Od publikacji w 1997 r., kiedy to badacze z Uniwersytetu Yale (Duman i wsp.) zaproponowali molekularną i komórkową teorię depresji, dowodów potwierdzających działanie opisanych wyżej leków wciąż przybywa. Również ten wykład ukazał się jako artykuł w pierwszym numerze pisma.

W ostatnich latach bardzo dynamicznie rozwija się farmakogenomika, zajmująca się m.in. analizą genetyczno-molekularną farmakokinetycznego i farmakodynamicznego mechanizmu działania leków. Farmakogenomikę leków przeciwdepresyjnych w kontekście własnych badań związanych z uczestnictwem w europejskim programie GENDEP (*Genome-Based Therapeutic Drugs for Depression*) omówiła prof. Joanna Hauser. Prof. Hauser, członek komitetu redakcyjnego pisma, jest kierownikiem Pracowni Genetyki Psychiatrycznej Katedry Psychiatrii UM w Poznaniu. Badania w zakresie farmakodynamiki leków przeciwdepresyjnych uległy w ostatnich latach istotnemu przyspieszeniu i zdaniem prof. Hauser ich wyniki w nieodległej przyszłości pozwolą na lepsze przewidywanie zarówno skuteczności leku, jak i ryzyka wystąpienia objawów niepożądanych u danego pacjenta.

Konferencja wzbudziła duże zainteresowanie, gdyż brało w niej udział ponad 400 uczestników

– psychiatrów, neurologów, psychologów oraz lekarzy różnych specjalności. Sukces konferencji potwierdził, że istnieje zapotrzebowanie na kolejne tego typu inicjatywy. II Konferencja *Postępy Neuropsychiatrii i Neuropsychologii* odbędzie się w dniach 29–30 listopada 2007 r.